

OLIIY O'QUV YURTI TALABALARIDA O'QISHGA BO'LGAN MOTIVATSIYANI SHAKLLANISHI

Sobirova Azizaxon

Farg'ona davlat universiteti Pedagogika fakulteti

Psixologiya yo'nalishi 1 kurs talabasi

Annotatsiya

maqolada motivatsiya muammosi va uning mazmun mohiyati amaliy va nazariy jihatlarini, olimlarning fikr muloxazalari bayon etilgan .

Kalit so'zlar : maqola , motiv , motivatsiya , ta'lim , talaba , ong , faoliyat , shaxs.

Istiqlol yillaridan boshlab mamlakatimizda tub isloxlarning amalga oshirib kelinayotganligi bu isloxlarning zamirida inson omiliga katta ahamiyat berilib kelinayotganligi , shuning uchun ham bugun O'zbekiston deya jahon hamjamiyatida o'z o'rnini va so'ziga ega bo'lgan yurtimiz borligi , osmonimiz tinch va musaffo ekanligi bizni doimo shodlantiradi, bu yurtda tug'ilib voyaga yetganligimizdan faxr tuyg'usini tuyamiz . Yurtimizda ko'p e'tibor yosh avlod kelajagiga qaratilganligi bejizga emas zero yoshi ulug ' insonlar ta'biri bilan aytganda "Kelajak yosh avlod qo'lidadir " shu boisdan xam isloxlarning yosh avlodning ta'lim tarbiyasi masalasiga qaratilmoqda .

Zero mamlakatimizning birinchi prezidenti I.A.Karimov tabiri bilan aytganda " Biz farzandlarimizni 21 asr talablariga to'liq javob beradigan yosh avlodni tarbiyalashni o'z oldimizga maqsad qilib oldik"¹ – deya bildirgan fikrlarida salmoqli e'tibor yoshlarga qaratilganligini anglash mumkin .

Mamlakatimiz prezidenti Sh . M.Mirziyoyev 2016 yil yakunlari va 2017 yilga mo'ljallangan ishlarining taxlil masalalarida katta e'tibor ta'lim tarbiya va ilm fan masalalariga qaratilishini Vazirlar Maxkamasining qo'shma yig'ilishida taxlil qilib o'tganlar .² Oliy ta'lim professor o'qituvchilarining bugungi kundagi eng asosiy maqsadi talabalarga puxta bilim berish , ularda o'quv faoliyati motivlarini shakllantirishdan iborat , zero bugun glaballashuv jarayoni ham bizdan shuni talab etmoqda , shu o'rinda mamlakatimiz rahbari Shavkat Mirmonovichning Biz yoshlarga doir davlat siyosatini hech og'ishmasdan, qat'iyat bilan davom ettiramiz. Nafaqat davom ettiramiz, balki bu siyosatni eng ustuvor vazifamiz sifatida bugun zamon talab qilayotgan yuksak darajaga ko'taramiz. Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqyosida o'z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz- degan fikrlari bizni ruhlantiradi. Darxaqiqat bu so'zlar zamirida oliy ta'lim muassasasi talaba yoshlarini intellektual salohiyatli kadr bo'lishlarini ta'minlash , ularda o'quv faoliyati motivatsiyalarini oshirish va shakllantirish mavjudligini anglash mumkin.

¹ I.A.Karimov "Asosiy vazifamiz vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz farovonligini yanada yuksaltirishdir . "T O'zbekiston 2010 y 65 b

² Mirziyoyev Sh.M. – "Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak" "O'zbekiston" Toshkent 2017-yil 44-bet

³ Mirziyoyev Sh.M. – "Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz" "O'zbekiston" Toshkent 2916-yil 13-bet

Motivatsiya muammosi "Umumiy psixologiya" lug'atida motivatsiya organizm faoliyatini qo'zg'atuvchi va uning yo'nalishini belgilovchi impulslar deb ta'riflanadi.⁴ Motivatsiya shaxs faoliyatini, uning xulq-atvori va faoliyatini tartibga solishning yetakchi omili sifatida barcha odamlar uchun alohida qiziqish uyg'otadi. Ko'pincha ijtimoiy turdagi kasblar vakillari. "Motivatsiya" so'zini birinchi marta A. Shopengauer "Yetarli sababning to'rtta printsiipi" (1900-1910) maqolasida qo'llagan. Keyin bu atama inson xatti-harakatlarining sabablarini tushuntirish uchun psixologik foydalanishda mustahkam o'rnatildi. Zamonaviy psixologiyada motivni tushunishga umumiy yondashuvning o'xshashligi bilan ushbu kontseptsiyani aniqlashning ba'zi tafsilotlari va o'ziga xos xususiyatlarida sezilarli farqlar mavjud. Aslida, "motiv" tushunchasining ta'rifining o'zi ma'lum bir ilmiy muammoni keltirib chiqaradi. Agar motivning eng xarakterli ta'riflarini tahlil qilsak, u umumlashtirilgan shaklda faoliyatning boshqa tarkibiy qismlari, ko'pincha ehtiyoj bilan bog'liq bo'lgan rag'batlantiruvchi stimulyat sifatida ko'rib chiqilishini ko'rishimiz mumkin. Motivning ba'zi tipologiyalari va ta'riflari: D.N. Uznadze⁵ (1940): «Ehtiyojni qondirish qiyin bo'lgan hollarda, ehtiyoj to'g'ridan-to'g'ri amalga oshirilmasa, u sub'ekt ongida o'ziga xos mazmun tarzida namoyon bo'ladi. Subyekt tomonidan u hayajon va taranglik lahzalarini o'z ichiga olgan norozilik tuyg'usi shaklida, ob'ektiv tomondan esa, harakatga turtki beruvchi muayyan mavzu mazmuni shaklida boshdan kechiriladi. A.Maslou (1954): «Motiv ehtiyojning fiziologik nomutanosibli holatida ifodalanadi.

Motivatsion xatti-harakatlarning reaksiyasi nomutanosiblikni bartaraf etishga qaratilgan harakatlardan iborat». D. McClelland (1951): "Motiv kuchli affektiv assotsiatsiyaga aylanadi, maqsadli reaksiyani kutish bilan tavsiflanadi va ma'lum belgilarning zavq yoki og'riq bilan o'tmishdagi bog'lanishiga asoslanadi". A. Vroom (1964): "Motiv - bu shaxsning ixtiyoriy faoliyatning muqobil shakllari orasidan qiladigan tanlovini boshqaradigan jarayon". K.Obuxovskiy (1972): «Motiv - bu ma'lum bir shaxsga ma'lum bir faoliyatni boshlash imkonini beradigan maqsad va dasturning og'zaki ifodasidir».

A.N. Leontiev (1966): "Motiv - bu ehtiyoj aniqlangan va uning predmetli mazmunini tashkil etuvchi ob'ekt (idrok qilinadigan yoki faqat tasavvur qilinadigan, ifodalangan)". Ushbu ta'riflar asosida yaratilgan umumiy g'oya (va umuman olganda, ulardan ko'plari bor) juda noaniq, bir xil emas: bir tomondan, u motivni ehtiyoj bilan belgilaydi (A. Maslou), boshqa tomondan, bu motivatsiya, maqsadni anglash bilan bog'liq (K. Obuxovskiy). Shu nuqtai nazardan, Leontiev motivni tushunishni ko'p jihatdan konkretlashtiradi, uni to'g'ridan-to'g'ri faoliyat kontekstiga kiritadi, uni faoliyatning asosiy predmeti bilan bog'laydi, ammo ko'rinib turibdiki, motivni sub'ekt bilan to'liq identifikatsiya qilish uning talqinini toraytiradi. Muayyan motivatsiyani shakllantirishga keng qo'llaniladigan rag'batlantirish yordam beradi. Amalda, - deb yozadi B.F. Lomov, - ko'pincha "motiv" va "rag'batlantirish" tushunchalarini ajratmaydi. Ayni paytda, bu tushunchalar bir xil emas. Mehnatni rag'batlantirishning u yoki bu shakli, u yoki bu rag'batlantirish shundan keyingina motivga aylanganda harakatlantiruvchi kuchga aylanadi. Motivlarning "ehtiyoj" toifasi bilan bog'liqligi haqidagi umumiy qoida ko'p hollarda bahsli emas, garchi ba'zida bu erda nomuvofiqliklar mavjud. Ideallar, manfaatlar, shaxsiyatlar, e'tiqodlar, ijtimoiy munosabatlar, qadriyatlar ham motivlar bo'lishi mumkin, ammo shu bilan birga, bu barcha sabablar ortida hali ham shaxsning barcha xilma-xilligi (hayotiy, biologikdan yuqori ijtimoiygacha) ehtiyojlari mavjud.).

⁴ E.G'oziyev Umumiy psixologiya Toshkent 2014 y 244 b

⁵ V.Karimova Ijtimoiy psixologiya Toshkent 2012 y 23 b

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Toshkent: O'zbekiston. – 2017. -104 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob halqimiz bilan birga quramiz. – T.: "O'zbekiston". 2017. – 488 b.
3. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Toshkent: O'zbekiston. – 2017. -104 b.
4. Goliza M.V. "Возрастная и педагогическая психология" Gafarov A.E, " Pedagogik amaliyot". Toshkent 2002 y.
5. Gurova A. "Диагностика психического развития детей".
6. Davletmin M.G. To'uchieva S.M "Umumiy psixologiya" Toshkent 2002 y.
7. Djalolova M., Mamajonova S. THE PROBLEM OF LEARNING CREATIVE THINKING IN PRESCHOOL CHILDREN //Theoretical & Applied Science. – 2020. – №. 4. – С. 176-178.
8. Djalolova, M., and Sh Mamajonova. "THE PROBLEM OF LEARNING CREATIVE THINKING IN PRESCHOOL CHILDREN." Theoretical & Applied Science 4 (2020): 176-178.
9. Djalolova, M., & Mamajonova, S. (2020). THE PROBLEM OF LEARNING CREATIVE THINKING IN PRESCHOOL CHILDREN. Theoretical & Applied Science, (4), 176-178.
10. Djalolova M., Karimov D. DEVELOPING CREATIVE THINKING IN CHILDREN //Психологическое здоровье населения как важный фактор обеспечения процветания общества. – 2020. – С. 250-253.
11. Djalolova, M., and D. Karimov. "DEVELOPING CREATIVE THINKING IN CHILDREN." Психологическое здоровье населения как важный фактор обеспечения процветания общества. 2020.
12. Djalolova, M., & Karimov, D. (2020). DEVELOPING CREATIVE THINKING IN CHILDREN. In Психологическое здоровье населения как важный фактор обеспечения процветания общества (pp. 250-253).